

okrog debela in prilili gnojnice s pepelom. Kedar bo to storil, imel bo tudi bodoče leto obilo češpelj. Saj vidimo v naravi, da je po prav bogati sadni letini navadno prihodnja le uboga. Tudi drevo potrebuje živeža, in zato umni vrtnar nikdar ne zabi primerno streči svojemu sadnemu drevju, katero pa mu je tudi za to hvaležno.

Na to pa moramo posebno opozoriti sadjarje, naj ne nasajajo novih drevesec ondi, koder so bila dosedaj drevesa iste vrste, torej ne hrušek, koder so dolgo let rasle hruške, a sedaj posahnile, ne češpelj, koder so dosedaj bile češplje itd. Ne smemo zabiti, da ima drevje velike, daleč segajoče korenine, katere v mnogih desetletjih zelo oslabe zemljo in iz nje posrkajo ves živež, in ko jim ni več potrebnih hranilnih snovi, začenuja drevje pešati, dokler se naposled posuši.

Koder vidimo češpljeve nasade, da se suše, da je deblo preraščeno z mahom, da ni perje temno-zeleno, ampak nekako bolj sivkasto in polno rdečkastih pičic, ondi je zemlja uže vsa pusta ter ni v njej več češpljevemu drevju potrebnih hranilnih snovi, zato pa ne smemo ondi v novo saditi češpljevih drevesec.

Saj dober kmetovalec dobro ve, da, koder je bila detelja, celo pa lucerna, ne sme pred 8 leti zopet sejati detelje, sicer bo revna, kajti poprejšnja detelja je s svojimi dolgimi koreninami iz spodnje zemeljske plasti pobrala vse, in novi setvi bi zatorej primankovalo potrebnih redilnih snovi, katerih se pa tako hitro ne nabere zopet, ampak še le v nekaterih letih.

Odberimo torej za nov nasad drug, čvrst kraj, koder bode drevje krepko raslo, poprejšnja zemlja pa se izpočila in urodovitila za nov nasad. Kakor poljedelcu, tako treba tudi sadjarju umno vrstiti ali kolobariti, ako hoče res obilnega sadu, ki mu edin lahko povrača velike stroške.

Razne reči.

* Kole, ki jih postavljamo k sadni drevesom, naredimo lahko po izkušnjah angleških prav trpežne, če jih namažemo s kuhanim lanenim oljem, kateremu pa primešamo toliko ogljenega prahu, da je zmes tako gosta, kakor so navadne oljne barve. Mož, ki je to iznašel, trdi, da se konci kolov, ki so več let bili v zemlji, še prav tako trdni bili, kakor takrat, ko jih je vtaknil vanjo.

* Zoper listne uši po rožah in pritlikavcih priporoča Binz: Vzemi dve polni prgišči pelina in polij ga z enim litrom vrele vode, potem pa naj stoji, dokler je voda gorka le 12° do 15° R. Sedaj jo vlij v veliko skledo in vanjo pomakaj vejice, po katerih so uši. Ker se pa jeden liter tekočine hitro porabi, treba je skrbeti za dosti vode.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

131.

Danes in nekdanj.

Kedar starčku moči pojemajo, kedar vidi, da ne more dohajati mladine, ki brez oduška naprej hiti, takrat se začne nehoté spominjati svojih mladih let, in milo toži, da so stari časi boljši bili. Tako je bilo, tako je in ostane.

No ali so stari časi res bili tako lepi, tako srečni? Ali je res zaslužil človeški duh to grajo, da je vedno nazaj šel, da si ni umel ustvariti lepše in ugodnejše prihodnosti? Ali je bil zastonj celi ta trud in napor, ki so ga za boljšek ljudstva vložili celi narodi in toliki veleumi tega sveta? Človek je z neumorno vztrajnostjo skozi toliko vekov snoval in delal, da si napravi življenje srečnejše, sigurnejše in ugodnejše, in če se svet dandanes še bori in muči, to dela zato, da si ustvari še boljši in sigurnejši obstanek od dosedanjega. Prešlost ni uzor, za katerim napredno človečanstvo teži.

Povest nam zvesto riše, kaka je ta prešlost bila. Najmočnejši in najbogatejši vladarji srednjega veka so živeli kukavnejše, kakor živi dandanes marljiv in okreten rokodelc. V starem veku je bila rimska država najmočnejša in najrazširjenejša. Oni kos zemlje, ki je bil v oblasti Rimcev, bil je le del sveta, ki ga mi danes poznamo. Rimci so naredili velikih in trdnih cest, in so razširili svoj promet v daljne kraje. S severa so dovažali jantar, krzno, z juga in vzhoda zlato, drago kamenje, južno ovočje, biser, svilo in zverino. Plenili so na vse strani, da nasitijo požrešni Rim. Ali s temi prometnimi cestami ni se z Rima vračala kaka milost, one so samo imeli izsesavati daljne kraje, da nahranijo razkošne Rimce. In ves ta rimski promet je slabotno dete proti današnjemu našemu prometu, ki je celo zemljo objel do najzabitejših krajev, in ki še vedno poriva na vse kraje znanje in blagostanje. In naš promet ne pleni, kakor je to delal rimski.

V srednjem veku pa ni bilo skoro nobenega prometa. Vse kakor da se je tujstva balo, vse se je zapiralo v hiše. Kar se je godilo daleč po svetu, o tem so le malo in pozno kaj izvedeli, in to le pojedini možje. Za najvažnejše vesti, ki so jih pojedini trgovci v svojem poslu razpošiljali, morali so najeti posebnega glasnika, ki je na konju okolo jahal. Takih stroškov pa ni mogel vsak zmagati, dočim danes more najsiromašnejši kakor najbogatejši trgovec ob neznatnem strošku v najdaljne kraje sveta vsako vest poslati, in je po vrhu gotov, da hoče preje in točnejše tje dospeti, kakor je to nekdanj bilo. O redovitem kakem prometu, kakor ga danes pri poštah, železnicah in parobrodih imamo, bilo je malokje

govora. Naši prav stari ljudje se še spominjajo, koliko dni je vozil „parizar“ na Dunaj, in koliko neprijetnosti je imel pri tem voznik. Takratni promet v trgovskem svetu ne daje se z današnjim prometom niti primerjati. Koliko je tu nevarnosti bilo, in koliko stroškov! In kako so se stvari zopet v najnovejšem času spremenile! Danes, ko imamo brzoplove parobrode, predaleč nam je okolo Afrike se voziti, in zato smo prekrcpali sueško ožino. Z železnico smo opasali celo zemljo, predrli smo velike gore, premostili ponore in reke. Danes se nam uže ne poljubi voziti se na parobrodu s Francoske na Angleško, in zato bi radi pod morjem zemljo prerovali, da nas železni voz vozi. Človek neče, da pozná velike oddaljenosti, a zaprek na potu kakor da jih ni več. In vendar stojimo mi še le na pragu te nove prihodnosti, in najživejša fantazija ne more izmišljati, kamo še pridemo. Brzjav, to prometalo naših misli, razplel se je preko celine, preko morja po vsej širnej zemlji ter je uničil vsako daljavo. On nam dela usluge, o katerih nobeden v poprejnih stoletjih ni niti sanjal.

V starih časih so več potov celi kraji od lakote izumirali, in vest o takej nesreči je dospela v druge zemlje še le takrat, kedar je uže vsaka pomoč prepozna bila. Danes, kjer je v zemlji promet razvijen, ne more ob občnej lakoti ni govora biti. Če imajo tu ali tam slabo letino, žile modernega prometa brzo donesó toliko živeža, da se stanovniki lakote rešijo.

In kakovo je bilo duševno stanje človečanstva nekdej? Pred tisoč leti je bilo še malo ljudi, kateri so se mogli pohvaliti, da umejo čitati in pisati. Tudi jim ni bilo potreba. Za ljudstvo ni bilo skoro nikakih knjig, kajti o tiskarstvu še takrat ni bilo ni sledu, a prepisane knjige so bile tako redke in drage, da so si jih mogli samo bogatini nabavljati. In tako je še dolgo ostalo. Mož obsežnega znanja in naobraženja je bilo zelo malo. V 16. in 17. veku so bile sicer uže visoke šole na dobrem glasu, ali vemo, da je večina takratnih dijakov bolje ljubila pustolovstvo kakor učenje. Po vrhu je bilo znanje in naobraženje svojina samo pojedinih razredov ljudstva, dočim je ono danes vsemu narodu pristopno. Novine so se začele še le s početkom 18. veka. Več potov se je dogodilo, da so razni ljudje stvari preiskavali in iznašli, pa drug za drugega niso znali. Dandanes pa stoji človeški napredek odprt pred nami, da ga vsak čas pregledati moremo. Kar je danes nekdo izumil, v kratkem času celi svet za to vé. Kjer je včeraj kdo prenehal, tam moremo danes koj nadaljevati, in ni nam potreba začenjati zopet pri temelju, kakor so to učenjaki v poprejnih časih morali često delati. Prav v tem je oni silni in hitrokrili napredek v vseh vejah človeškega znanja, za katerim nam je tako težko za vrstjo slediti. Zato si moramo odbirati samo male veje znanja, da v njih delamo in da se v njih spopolnujemo. Leonardo da Vinci je mogel biti v svojem času glasovit slikar, velik fizik, umen prirodoslovec in znamenit graditelj, ali danes

ni več takih veleumov, ki bi mogli zmagovati vso množino človeškega znanja. Toli ogromen je postal človeški napredek.

Ves ta napredek je prinesel srečo in blagostanje. Življenje nam je postalo laglje, lepše in boljše. Danes ne treba človeku toliko napora, da dojde do onega, kar mu je za življenje potrebno. Danes mu stroji polje obdelavajo, hiše gradé, obleko in obutev izdelavajo. Tudi življenje je človeku sigurnejše postalo, ker je promet postal brzeji in sigurnejši, in ker je znanost našla silnih sredstev, da odstrani mnogo nadlogo, ki mu je zdravje in življenje zatirala, in pri velikih nesrečah mu z vseh strani pomoč lahko priteka. Zdraviloslovje je človeka naučilo, kako si more zdravje obvarovati, pa tudi smrti ga reši dosti potov in mu življenje pridajšuje. Življenje nam je postalo veliko lepše, ker so nam danes postale pristopne vse dražesti prirode, da jih se moremo lahko do sitega navžiti.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtniška zbornica.

(Dalje.)

XIV. Gospod zbornični svètnik Makso Krenner poroča, da je visoko c. kr. trgovinsko ministerstvo naslednji načrt ministerstev notranjih stvari, trgovine, financ in poljedelstva o prometu z rudninskimi olji poslalo, da se zbornica o njem izreče:

§ 1. Za rudninska olja zmatrajo se o zmislu tega ukaza: Suroví petrolej in njega očišćeni proizvodi (petrolejski eter, gafolin, bencin, ligroin, neolin nafta, petrolejska esencija, prečišćen petrolej, snažilno olje itd.), takisto s suhim prečišćevanjem dobljena olja iz ozokserita skalnega olja, sivega ali kamenega olja (fologi, salarsko olje, bencol itd.)

§ 2. Rudninska olja (§ 1.) delé se v dva razreda.

V prvi razred spadajo tista rudninska olja, katera pri barometru 760 milimetrov izpušćajo vzplamtjive pare že tedaj, ako se ogrejejo na manj nego 22 stopinj stodelnega termometra; vsa druga spadajo v drugi razred.

§ 3. Preiskavati rudninska olja, v koliko so vzplamtljiva v zmislu § 2., treba z Ablnovim petrolejskim poskusnikom, opisanim v načrtu 1., z ozirom na propis v načrtu 2., o postopanju s poskusnikom.

Ako se preiskava vrši izpod 760 milimetrov barometra, to je tista stopinja toplote merodavna, katera se pa kot načrt 3. pridejani preračunilni tabeli pod vsakokratnim stanjem barometra ujema s stopinjo toplote, zaznamenovano v § 2.

§ 4. C. kr. merosodna komisija pooblašćuje se, da Ablnove petrolejske poskusnike in k temu pripadajoče pomožne naprave preiskuje in potrjuje ter da, ako se kaže potreba, povrjuje to preizkuševanje in potrjevanje tudi pojedinim merosodnim uradom zunaj Dunaja.